

Præsten Holger Sørensen Schandorph i Snedsted

Af ESPER LØNBORG

Snedsted var oprindeligt et annexsogn til Sønderhå-Hørsted, og præsten for de tre sogne boede i Sønderhå; men i 1617 indledtes en længere retssag, hvor det betimelige i, at de 3 sogne betjentes af 1 præst, blev undersøgt. Denne sag endte med, at Christian den IV den 15. november 1622 udstedte et åbent brev, hvori han bekendtgør, at fra nu af skal Snedsted udgøre ét pastorat med den hidtidige kapellan Jens Poulsen som sognepræst. Han efterfulgtes af Peder Jakobsen (1637-1674). Efter ham blev Poul Christensen, Bedsted, udnævnt til præst og blev ordineret i Aalborg Domkirke den 21/7 1674, men døde mindre end et døgn derefter. Han efterfulgtes af Peder Viborg Lassen, der var præst til 1677, da Holger Sørensen Schandorph blev præst for Snedsted menighed, hvor han virkede i næsten 60 år til sin død den 7. november 1736.

Holger Sørensen Schandorph

Holger Sørensen Schandorph blev ikke mindst på grund af den meget lange tid, han var præst i Snedsted, men også på grund af sit stridbare sind den præst, der har efterladt sig de fleste spor, idet de forskellige arkiver og ikke mindst bispearkivet i Aalborg rummer et fyldigt materiale om ham.

Holger Sørensen Schandorph er sandsynligvis født i 1648, men hverken forældre eller fødested kendes. Navnet kunne lede tanken hen på Skanderborg, uden det dog kan bevises, at han har nogen tilknytning til denne by.

Derimod ved vi, at han tog studentereksamen fra Odense, og at han tog theologisk embedseksamen fra Københavns Universitet i december 1669.

De følgende 7 år hører man ikke noget til ham; men den 31. maj 1676 blev Holger Sørensen Schandorph indsat som præst i Københavns Domkirke af biskop Hans Bagger, og umiddelbart derefter tiltrådte han en stilling som skibspræst for admiralskibene "Christianus Quintus" og "Kurprinsen" under ledelse af den berømte søhelt Niels Juel. Det var midt under "Den skånske Krig" fra 1675-1679, i hvilken den danske flåde vandt nogle af sine berømteste sejre i f.eks. slagene ved: Gotland, Falsterbo, Øland og ikke mindst i slaget i Køge Bugt den 1. juli 1677. Selvom Holger Sørensen Schandorphs virke i flåden ikke tidsmæssigt falder sammen med nogle af de nævnte søslag, har han ganske givet deltaget i flådens almindelige krigsberedskab. Også flådens chef Niels Juel må have gjort et stærkt indtryk på ham, idet den ældst kendte af hans sønner har navnet Niels Juel Holgersøn Schandorph.

Da Holger Sørensen Schandorph i 1677 forlod flåden, udstyredes han med en anbefaling fra kongen til biskoppen i Aalborg, Mathias Foss, om at betænke ham med et præsteembede, hvilket resulterede i, at han blev udnævnt til sognepræst for Snedsted menighed. Han blev indsat i Snedsted Kirke den 12. maj 1677. Ved denne lejlighed skal en ældre kone have sagt til den nye præst: "Farlille, I er svar ung og bitte til at være vor præst", hvortil han skal have svaret, at han nok skulle blive dem voksen nok.

Samtidig med, at han virkede som sognepræst for sin menighed, arbejdede han også meget med filosofi, og i juni 1684 erhvervede han magistergraden i filosofi, hvilket nogenlunde svarede til doktorgraden. Det var langt fra alle sognepræster, der erhvervede denne titel. Efter denne tid omtales han derfor som regel: mag(ister) Holger.

Retssager

Som allerede nævnt var mag. Holger en stridbar og rethaverisk samt hidsig person, og det kunne derfor ikke undgås, at han blev indviklet i utallige retssager. Mange af disse sager rejste han selv mod folk, der efter hans mening trådte hans interesser for nær.

Af disse retssager er den alvorligste sagen om tjenestedrengen Ole Madsen, der i januar 1701 blev fundet død i præstens lade, og som er omtalt i årbogen for 1986. Af andre sager kan nævnes sager mod herredsfogeder, amtsforvalter samt kolleger og ikke mindst mod sine egne sognebørn. En af disse sager er særlig godt belyst, idet der i bispearkivet i Aalborg findes ikke mindre end 15 dokumenter, der fyldigt belyser sagen, der foregik i første halvdel af firserne.

Christen Lauridsen og Karen Madsdatter i Elsted

Var mag. Holger en stivsindet person, har disse to mennesker næppe været det mindre, og derfor var det næsten givet, at der skulle opstå konflikt imellem parterne. Ifølge Chr. Lauridsens forklaring tog sagen sin begyndelse en søndag morgen før gudstjenesten (formodentlig i 1682), da Chr. Lauridsen kom ud i marken og så, at en skødesløs hyrdedreng havde ladet sit kvæg gå i hans ager, hvorfor han gav hyrdedrengen et slag med en "svøbestav". Dette foranledigede mag. Holger til at sagsøge Chr. Lauridsen for helligdagsbrøde og formene ham adgang til Herrens bord, og sidenhen forfulgte han ham med stævninger, så de til sidst måtte gå fra deres gård og tage ophold i Hørsted.

Mag. Holger nægtede at have forfulgt Chr. Lauridsen og hævdede, at det forholdt sig stik modsat, fordi han havde påtalt det forargelige levned, Chr. Lauridsen og hans hustru Karen Madsdatter førte med ublu banden og sværger på Sabaten og andre dage. Desuden for meget forsømmelig optugtelse af deres 7 børn samt dårlig forligelse med deres naboer, hvem Karen Madsdatter skulle have truet med en brødkniv. Bandlysningen fandt efter mag. Holgers udsagn sted efter 3 tillysninger fra prædikestolen omkring mikkelsdag 1683 efter forudgående rådslagning med biskoppen og provsten i fuld overensstemmelse med Danske Lov.

Det næste dramatiske vendepunkt i sagen indtraf iflg. Chr. Lauridsen nytårsdag 1684, da mag. Holger først gennem degnen befalede Chr. Lauridsen at forlade kirken, og da han nægtede det, lod mag. Holger to af sine karle tilkalde for med vold at trække manden ud af kirken, hvilket ikke lykkedes, dels fordi Chr. Lauridsen strittede kraftigt imod, dels fordi konen kom ham til hjælp, hvad

der medførte så megen tumult i kirken, at præsten fandt det rådeligst at opgive sit forehavende.

Herimod hævdede mag. Holger, at han alene havde til hensigt at føre Chr. Lauridsen hen på den ham anviste plads i kirken.

Denne begivenhed førte til en provsteret i Hassing Kirke den 21. februar 1684. Chr. Lauridsen og hans hustru måtte give mag. Holger en undskyldning og senere offentligt bekende deres dårlige opførsel i Snedsted Kirke.

Senere opstår der andre stridigheder parterne imellem, og det ender med, at Karen Madsdatter klager direkte til kongen over at være forfulgt af præsten, fordi hun og hendes mand ikke ville vidne i en sag, som de ikke havde kendskab til, samt over bandlysningen og episoden i kirken nytårsdag og endelig over, at præsten har tilvendt sig det meste af deres bohøve, så de til sidst måtte gå fra gården.

Denne klage resulterede i en befaling til biskoppen fra kongen om at undersøge sagen grundigt og meddele denne sin indstilling gennem Cancelliet. I sin indstilling, som biskop Bornemann afsendte den 21/10 1685, hævder han, at mag. Holger i mange stykker er usandfærdigt anklaget, og sådanne "dumdristige og ufrygtagige angivere" burde straffes til skræk og advarsel for andre. Denne indstilling bærer tydeligt præg af Henrik Bornemanns ortodokse opfattelse, hvor det for enhver pris gælder om at opretholde kirkens autoritet udadtil, selv om han personligt ikke er blind for mag. Holgers svagheder, hvilket også fremgår af samme brev, hvori han indrømmer, at præsten er "et stift Hoved", der bestandig fører retssager mod sine sognebørn; men biskoppen anser også befolkningen for at være mindst lige så stivsindet som præsten. Der er derfor efter biskoppens mening næppe stor sandsynlighed for, at præsten vil kunne udrette noget væsentligt til Guds ære der på stedet, hvorfor det nok var bedre, om præsten blev flyttet til et andet embede.

Denne meget indviklede sag bevirkede også, at biskoppen fandt anledning til at foretage visitats i Snedsted Kirke. Denne visitats fandt sted den 30. august 1685 og foregik som vanligt dengang bl.a. på den måde, at biskoppen gik fra kirkestol til kirkestol og udspurgte hvert enkelt sognebarn ganske nøje, om han havde nogle klager at fremkomme med over præst eller degn, og specielt om de havde noget at fremføre i denne sag, men ingen i menigheden rejste nogen klage. Ikke destomindre fremsender nogle af mag. Holgers sognebørn en skriftlig klage til biskoppen dateret Snedsted den 6. oktober 1685. Den lyder således i et lidt moderniseret sprog:

Velædle og velærværdige Hr. Biskop!

For Hans Højærværdighed må vi fattige mænd af Snedsted sogn højlig klage en del, som vi tilforn dølgede, da hans Højærværdighed visiterede i Snedsted Kirke angående mag. Holgers forhold, som vi nok havde god grund til at klage over, men dog tiende, da vi af hans Højærværdighed blev spurgt om mag. Holgers forhold. Sådant tavshed dengang skete i forhåbning til bedre "Rolighed" derefter at nyde; men meget ugerne befinder det sig som forhen. Mester Holger fremturer stadig i sin "Urolighed", hvor han for en ringe ting fortørnes og søger en eller anden årsag at føre sig i trætte med og har på den måde ført en del fattige mænd i stor fortræd og udgifter og af den grund må mange

leve i idelig frygt for ham, hvis de ikke kan samtykke med ham i hans "begjæringer". Ja folk "ræddes" næsten for at komme til ham af frygt for at blive bedt om at underskrive attester, hvorved kunne forårsages stor uenighed blandt folk.

At fortælle videre om hans forhold vil føre for vidt her, men kan til enhver tid forklares, om så ønskes. Men nu i særdeleshed fortørnes han på en del af os, fordi vi ikke turde underskrive en attest, han havde sat op, om nogle ord, der skulle være faldet i Snedsted Kirke sidst hans Højærværdighed visiterede der, så en del, der ikke turde underskrive den, må leve i idel frygt for hans urolighed, hvorimod de andre, som lod sig overtale af ham, må frygte, at det på andre steder må blive taget ilde op.

Forårsages vi, der farer i dybeste ydmyghed, ej længere at tie, men sådant for Deres Højærværdighed at forelægge med allerydmygeste begjæring, at Hans Højærværdighed vil føje sit råd dertil, så vi fattige mænd i denne menighed engang som i andre menigheder kunne komme i rolighed. Gud den Almægtige vil belønne Deres Højærværdighed for dette.

Hans Højærværdigheds allerydmygeste tjenere.

Niels Christensen, / Niels Smed, / Salmond Pedersen, / S. Andersen,

Ubbe Madsen, / Chr. Nielsen, / Chr. Jensen, / Niels Nielsen,

Jens Christensen. (Alle med egen hånd).

Denne klage, som Bornemann sendte med til kongen, kan være en medvirkende årsag til, at kongen den 31. oktober sender biskoppen følgende skrivelse:

Vi Christian den V af Guds Nåde etc.

Eftersom vi af adskillige til os indkomne Klagemaal med største Mishag maa fornemme, hvorledes Mester Holger Sørensen, Sognepræst til Snedsted, stedse skal søge sig med sine Tilhører i mange, og den største Del deraf unødvendige Trætter at indvikle sig.

Thi er det vor allernaadigste Villie og Befaling, at du førnævnte M. Holger Sørensen alvorligen formaner at tilholde sig en kirkeligen Adfærd, sømmeligen som en retsindig Præst anstaar herefter imod sine Tilhører at forholde. Saa og os med det forderligste allerunderdanigste Forslag gør på, hvad Maade du fornemmer han for videre Forargelse i Menigheden at forekomme enten ved Omvexling eller i andre Maader til et andet Sted bedst kunne beforders. Dermed ske vor Vilje.

KIØBENHAFN, den 31. Oktobris 1685.

Under vor kongelige Haand og Zignet

Christian Rex

Besættelsen

Omkring midten af halvfemserne uds spillede der sig i Thisted en af de største hekseprocesser her i landet. I denne var også indblandet sognepræsten for Thisted menighed magister Oluf Biørn. Da denne blev anklaget som en af hovedmændene og suspenderet fra sit embede, blev mag. Holger i Snedsted konstitueret som præst i Thisted fra den 9. august 1696.

Da der så åbenbart må være blevet udbredt den opfattelse blandt Thistedes befolkning, at han fordærvede

prædiken og Guds ord, følte han sig tvunget til at indstævne en række af byens borgere for retten for at få en attest på, hvorledes han havde forvaltet sit embede.

De indstævnede vidner alle, hvorledes han har prædiket evangeliet rent og uforfalsket, samt at han har talt hårdt mod de besatte, der har fremført falsk lærdom. Ydermere kan de bekræfte, at før han kom til byen, råbte de besatte efter Guds børn af menigheden på gaden, men nu efter han er kommet til byen, har han bragt det så vidt, at man ikke længere hører sligt.

Provst over Hassing Herred

Den 16/10 1709 blev mag. Holger udnævnt til provst over Hassing Herred, et embede han beklædte i 8-9 år, da han blev fradømt embedet ved landemodet i april 1717. Årsagen hertil var en dom, som han havde afsagt i en sag mod pastor Peter Lund til Skyum-Hørdum menighed. Denne havde i henhold til Danske Lov (6-13-3) bortvist et letlevende kvindemenneske, Else Svendsdatter fra Hørdum, og forment hende adgang til Herrens bord. Kvinden havde så sandsynligvis klaget til provsten, hvorfor der holdtes en provsteret Snedsted Kirke den 13/10 1716, hvor provsten anklager Peter Lund for ikke at have handlet i overensstemmelse med loven i denne sag, idet Danske Lov foreskriver, at præsten kalder den pågældende til en alvorlig formaning i enrum, og hvis det ikke hjælper, da at gentage formaningerne i overværelse af sine medhjælpere. Dette havde Peter Lund undladt og i stedet direkte fra prædikestolen forvist kvinden fra Hørdum Sogn. For denne forseelse idømte mag. Holger Peter Lund en bøde på 1 Rdl til de fattige præsteens kasse samt at give Else Svendsdatter sådan afsked, at hun andet steds kunne antages til Herrens bord; men hun pålægges stadig at holde sig fra Hørdum sogn. Derudover skal Peter Lund betale sagens omkostninger 2 Rdl.

I de retssager, der blev holdt i denne sag, var også indstævnet amtmand Birkenbusch, der var repræsenteret ved sin fuldmægtig Claus Ermandinger, og da sagen i foråret 1717 endte ved landemodet i Aalborg, blev den endelige dom over Peter Lund ændret til, at han skulle betale bøden på 1 Rdl, idet han ikke havde rådført sig med biskoppen, før han fra prædikestolen havde bortvist hende fra sognet. Derimod blev bortvisningen udvidet til at gælde hele Hassing Herred; men han skal give Else Svendsdatter skudsmål efter fortjeneste. Hvad mag. Holger angik, nåede landemodet til denne konklusion:

Mag. Holger har dristigt forset sig imod den provsteed, han aflagde ved sin tiltræden, idet han har tilladt Claus Ermandinger som en verdslig person at indtræde i biskoppens og den øvrige geistlige øvrigheds embeder og ved at føre vidner og processer mod Peter Lund, der angår hans embedsforretninger, og under nidkærheds skin, som om Guds ære skulle være søgt derved. Desuden at han har indført vidner, der ikke var sagen om Else Svendsdatter vedkommende, men til stor skade for Peter Lund.

For slig ulovlig og uordentlig forhold i dommerembedet bør mag. Holger efter lovens pag. 49 art. 3 samt pag. 52 art. 9 være faldet af sit dommerembede og provsteembede. Desuden skal han inden 6 uger betale Peter Lund processens omkostninger med 20 Rdl. og herefter beflitte sig des mere på gudelighed og fredelighed.

Dermed skulle sagen tilsyneladende være afsluttet, men den må være anket til Højesteret, for i landemodet for

1722 findes der under efterretninger følgende: Kongelig befaling til biskoppen, efterdi mag. Holger ikke i Højesteret forlangte provstiet og selv voterede for Hans Ientoft, så bliver det ved den kongelige befaling af 11/11 1720, Hr. Ientoft bliver provst over Hassing Herred.

Familieforhold

Om mag. Holgers familieforhold ved vi, at han var gift tre gange. Første gang med sin forgængers enke Birte Hansdatter. Hun døde imidlertid i 1689, og den 14/10 1690 giftede han sig 2. gang med Maren Biørnsdatter, datter af Bjørn Albretsen til Hvitvedgård. Hun døde allerede den 5/9 1698, hvorefter han giftede sig med Anne Eleonora Leschle i Mariager Kirke den 22/3 1699.

Det hævdes, at han i disse tre ægteskaber skulle have haft ikke mindre end 27 børn. Om det passer, er svært at sige, thi Snedsteds første kirkebog, der blev påbegyndt i 1648, er forsvundet, så der nu kun findes kirkebøger tilbage til 1759; men af skiftet efter mag. Holger fremgår det, at han overlevedes af enken, Eleonora, samt 16 børn, men endvidere omtales der i skiftet to voksne børn, der er afgået ved døden før faderen. Desuden kender man navnet på et barn, der døde som spæd, så hvis påstanden er rigtig, skulle yderligere 8 børn være døde som små. Det efterfølgende skifte kan sikkert give et lille indblik i de forhold, familien har levet under i første halvdel af det 18. århundrede.

De kilder, der er efterladt om mag. Holger, giver umiddelbart indtryk af en meget hidsig, selvhævdende, men også meget dynamisk præst, der må have kunnet overkomme til tider det utrolige. Samtidig må han også have været velbegavet. Ikke alene erhvervede han magistergraden i filosofi, men han studerede også mange andre videnskaber, som også indholdet af hans bibliotek antyder. Han har således interesseret sig for kemi og medicin, kan man se af de efterladte bøger, men det, der optog ham mest ud over præstegerningen, var nok jura, og i den forbindelse må det erindres, at i hans første år som præst i Snedsted fik Danmark for første gang en lov, der gjaldt for hele riget, nemlig Danske Lov fra 1683, og den beherskede mag. Holger tilsyneladende til fuldkommenhed, og han forstod at bruge den fuldtud i alle de retssager, han blev indviklet i, og det har været mange. Han har haft sager løbende ved Hassing herredsting, som var hans værneting, ved Thisted Byting, Nørhå Birketing, Landsretten i Viborg samt ved Højesteret.

Får man end indtrykket af en hård og aggressiv mand, og i mange af situationerne er det også korrekt, som f.eks. i sagen om Ole Madsen, så må man nok også gøre sig klart, at de bevarede oplysninger oftest er de mindst flatterende. Der findes også eksempler på folk, der har udtalt sig til fordel for mag. Holger. Bl.a. findes der i den omtalte sag mod Chr. Lauridsen en skrivelse, hvor en stor del af sognets beboere over for biskoppen forsvarer mag. Holger og omtaler den trodsighed, Chr. Lauridsen har mødt præsten med. Også Snedsteds første degn, Thomas Jensen, nævner i en indberetning til biskoppen, hvor store anstrengelser, mag. Holger har gjort for at få sognemændene til at yde mere til degnen.

Skifte efter afdøde

Mag. Holger Sørensen Schandorph
Skifteforvaltere:

1. Friederich Thestrup, Haring Stagstrup.
2. Niels Niemand, Sønderhå-Hørsted.
3. Niels Heger, Skyum-Hørdum.

Mag. Holger døde i Snedsted præstegård den 7/11 1736, hvor sterveboet blev forsegleet indtil 30. dagen, den 6/12, hvor der blev begyndt registrering og vurdering for at komme til skifte og deling mellem enken *Madame Anne Eleonora Leschle* og de efterladte børn:

1. Elsebet Holgersdatter Schandorph, ukendt opholdssted.
2. Niels Holgersen Schandorph, København.
3. Søren Holgersen Schandorph, Sundby-Stagstrup.
4. Hans Holgersen Schandorph, sognedegn i Snedsted.
5. Peder Holgersen Schandorph, Aalborg.
6. Christen Holgersen Schandorph, Årup Mølle.
7. Thøger Holgersen Schandorph, vagtmester v. dragonerne i Norge.
8. Bjørn Holgersen Schandorph, Elsted.
9. Albert Holgersen Schandorph, præst for Blistrup, Sj.
10. Maren Malene Holgersdatter Schandorph, Snedsted.
11. Sabine Holgersdatter Schandorph, Ferslev Sjælland.
12. Johan Bendix H. Schandorph, Snedsted præstegård.
13. Bente Holgersdatter Schandorph, Snedsted præstegård.
14. Andreas H. Schandorph, sergent ved oberst Raps Reg., Norge.
15. Nicolaj H. Schandorph, korporal samme sted.
16. Anna Maria H. Schandorph, Snedsted præstegård.

Endelig den salig mands 3 umyndige børnebørn, nemlig Ernst H. Schandorphs 3 børn, der tager arv iflg. loven.

Værge for de umyldige halvsøskende:

*Christen Holgersen Schandorph,
Hans Holgersen Schandorph*

*Værge for Madame Leschle: Pastor Oluf Kamp,
Skjoldborg. Curator for Andreas og Nicolaj: Just Hendric Leschle*

BOHAVE

<i>Storstuen</i>	<i>Rdl.</i>	<i>Mk.</i>	<i>Sk.</i>
1 stort malet fyrskab med skuffer.....	5	14	15
6 sølvskeer, 20 lod	9	5	10
2 brogede sølvskåle.....	0	0	6
2 hvide urtepotter.....	0	0	13
1 timeglas.....	0	0	8
1 timeglas.....	0	0	14
1 flaske uden skrue.....	0	0	9
1 fyrskab tilhørende den yngste datter			
2 skabe oven på hinanden.....	4	1	
1 hollandsk koldskål	0	1	13
1 sort stenpibekande.....	0	0	8
1 oval bord med oval fod.....	1	1	13
1 stor kiste med udskåren			

billedarbejde.....	3	1	15
1 skærmbædt.....	0	3	0
6 hårdugsgardiner.....	0	1	1
1 parklæde	0	1	0

Overstuen

1 fyrslagbord	0	5	10
1 blå firkantet bord.....	0	2	10
1 udskåret egesengested.....	0	1	9
1 fyrsengested	1	0	0
1 messinglygte	0	4	12
1 taburet	0	0	8
1 klædekurv	0	1	6

Sønderstue

1 ovalt bord overtrukket m. rysk. læder ...	2	2	7
6 forgyldte læderstole	5	0	0
6 højryggede rysk-læderstole	4	0	0
1 rysk-læderlænestol.....	0	5	9
2 cheridoner.....	0	3	4
1 fyrsengested	0	1	0
1 forgyldt firkantet spejl m. krone.....	4	0	0
5 skilderier.....	0	0	5
Den salig mands og enkens skilderier.....	0	3	0
5 lærredsgardiner med 3 kapper	0	1	5
1 kakkellovn med jernfødde.....	4	2	8

Desuden fandtes der et bibliotek, bestående af 136 bind, hovedsageligt skrevet på latin, omhandlende især teologi, men også en del bøger om medicin, farmaci og jura.

I staldene fandtes følgende dyr: 7 heste, 6 køer, 6 stude, 8 får.

Mod slutningen af det første skifteretsmøde bliver Madame Leschle spurgt, om mag. Holger ikke ejede en gård på 5 tdr. htk. i Snedsted by, kaldet Mads Jensens gård. Herpå svarede hun, at den forlængst er givet hende som en fæstengave i 1699. Desuden har hun som gave fået et hus i Snedsted by, hvor nu Chr. Salmondsen bor. Dette dokumenteres med et gavebrev dateret d. 14/6 1735 lydende:

Såsom iblandt mine andre breve fandtes denne fæstengave på slet papir, som jeg har givet min elskelige kieriste Anne Eleonora Leschle, salig major Leschles datter og dateret Mariager 1699, hvor vort bryllup stod, (22/3) nemlig på en sølvkande på ungefær 40 rigsdaler, hvoraf hendes moder selv har lagt halvdelen til. Ligeledes et guldarmbånd ca. 3 lod. Ligeledes en reputerlig god seng, som hun medførte til boet, værdi 30 Rdl.

Endnu herligheden af en gård i Snedsted, den såkaldte Mads Jensens gård; skyld 1 td. htk, hvoraf landgildet er til Snedsted Kirke. Såvel huset, som Chr. Salmondsen påbor, og skatter af 1 sk. htk tilhører mig selv.

Hvilke ovenanførte ejendomme og meubler min kieriste og hendes arvinger nyder og beholder til evig arv og eje, som hun vel har fortjent ved min første salig kones børns opdragelse, som jeg med egen hånd og hostrykt signet bekræfter.

SNEDSTED PRÆSTEGÅRD, den 14. juni 1735.

Holger Sørensen Schandorph.

Derpå fandtes ydermere tegnet: "læst for retten på Hassing-Refs herreders ting den 20. oct. 1735.

Niels Winther.

Samme dag protocolleret af Lars Humble”.

Derpå fremlagde kapt. Leschle en panteobligation på 200 Rdl. C., som svogeren har lånt mag. Holger mod pant i: 1 stor udpuklet sølvkande, vægt 3,5 skålpund, 6 sølvskeer, en postvogn, en 3-års hest, en sortbrun 2-års hest, 2 hopper. En brændevinskeddel med tønne. Et stort nyt malet fyrretræsskab, 6 forgyldte læderstole, et spejl i forgyldt ramme, 2 stude.

Bevidnes af Laurids Kock, Elstedgård, og Oluf Salmondsen i Elsted.

Tinglæst Hassing-Refs herredsting den 29/6 1736.

Sønnerne Hans og Chresten protesterer mod, at så mange penge er anvendt på så kort tid uden deres vidende. Denne protest kunne laugværgeren Oluf Kamp ikke se nogen berettigelse i, som om de ville umyndiggøre deres fader eller afslå kaptajnens fordring, og han henviser til Danske Lov: 5-1-83.

Avlskarlen får efter enkens skøn løn m.m.: 10 Rdl.

30/1 1737

Skifteretsmøde i Snedsted Præstegård. Der fremlægges regninger for diverse varer på ialt 49 Rdl.

Oluf Kamp havde i mag. Holgers sygdomsperiode forrettet embedet i 40 uger inden og uden kirken. Disse to krav blev ikke modsagt.

Af frygt for manglende foder og boets forringelse fastsattes auktionen til den 28/3 1737.

28/3 1737

Afholdtes auktion i Snedsted Præstegård. De samlede udbudte effekter var oprindeligt vurderet til 202 Rdl. men solgtes for 250 Rdl.

15/7 1737

Blev ved skifteretten i Snedsted Præstegård bygningerne accorderet og overdraget til efterfølgeren, ærværdige Hr. Vilhelm Schmidt, således at han ved enden af nådsensåret skulle betale 125 Rdl. kontant og fra dags dato selv holde bygningerne vedlige, dog således at enken med familie og folk måtte bo i gården til udløbet af nådsensåret. Desuden skulle W. Schmidt selv betale den vinterrug, der allerede var sået (814 Rdl.).

Sønnerne Christen, Thøger, Niels og Peder fremlægger skr. krav på arv efter deres moder *Birte Hansdatter*, da de hverken har modtaget skiftebrev eller set kopi af sådant. Derfor anmoder de om, at deres arvepart må udbetales forlods af arven efter deres fader. Laugværgeren undrede sig herover, men vidste de ikke noget om arven, kunne de henvende sig til deres brødre Hans og Søren. Hvad Thøger angik, da har han iflg. sin egen skrivelse dateret Snedsted 7/1 1713 oppebåret mere end sin mødrene arv, så han har intet at kræve efter sin moder, men snarere noget at tilbagebetale.

De tre førstnævnte frafaldt deres krav.

Albert modtager ingen arv iflg. en sag mellem ham og faderen ved Hassing herredsting den 2/11 1719, hvoraf fremgår, at han allerede har modtaget mere, end hans mødrene arv berettiger ham til.

Svigersønnen (Johan Dreves, Ferslev Sjælland) fik nok med datteren. Desuden påstod enken, at der var gjort store

bekostninger på hendes søn, salig Ernst Holgersen, såvel før som efter hans giftemål i København, men kunne der blive noget til deling mellem samtlige den salig mands børn, misundte hverken hun eller hans søskende dem det.

Sterveboets midler udgjorde:416. 3. 1 Rdl.

Gælden andrager.....444. 5. 1 Rdl.

Da ikke alle arvinger på Sjælland havde svaret, mente man, at det var nødvendigt at opsætte skiftets afslutning, men de to tilstedeværende brødre frafaldt kravet og formodede, at Peder i Aalborg også ville gøre det. I modsat fald lovede stifmoderen at yde ham et passende beløb, men mente ellers, at han fra tid til anden havde nydt mere i sit fædrene hus, end arven berettigede ham til.

På Claus Caspergaards vegne blev det bemærket, at der ikke for årene 1734-1736 incl. var betalt til herredskassen. Enken mente, at hun burde fritages herfor, dels på grund af boets tilstand, dels p.gr.a. en blind søn; men tilbød dog i respekt for de fattige at betale 2 Rdl.

Efter afslutningen af skiftet fremstod Christen Holgersen Schandorph og foreslog, at når Madame Leschle engang døde, så skulle Chr. Salmondsens hus i Snedsted by stilles vederlagsfrit til rådighed for Johan Bendix som fast ejendom, eftersom han var den, Gud havde givet det største kors, og fordi han intet modtager efter faderens død. Skiftet blev afsluttet den 7/2 1738.

Af bilag fremgår det, at ved skiftet efter Albert Holgersens moder, *Maren Biørnsdatter*, udgjorde boets udgifter 1179 Rdl. mens indtægterne udgjorde 714 Rdl. Egentlig skulle Maren Biørnsdatter have arvet Magdalone Biørnsdatter.

Da gælden overstiger aktiverne, skal mag. Holger lade 100 Rdl. indestå til hver af børnene Biørn og Albert, indtil de hver især er fyldt 18 år.

Albert fik en kopi af skiftebrevet efter moderen. Skiftet begyndt den 3/6 1698 og afsluttet 1/9 1698.

Jacob Holgersen Schandorph døde 10/6 1719. Faderen, mag. Holger arvede ham.

Attest fra Hans Holgersen Schandorph:

På gr. af dårligt bryst kunne han ikke betjene degneembedet. Derfor lod faderen det besørge ved sønnen Albert fra Mikkelsdag 1711 til påske 1712. Han tog sig af alt vedr. barkedåb, barselskvinder; ligeså med jul og påske, hvilket beløb sig til 4 sletdaler og 1 skilling samt korn til tiende 1 td. byg og betalte ikke skatterne, som beløb sig til 10 sletdaler, hvilke blev betalt af faderen.

SNEDSTED DEGNEBOLIG, den 7. nov. 1719.

Hans Holgersen Schandorph.

KILDER:

1. Karen W. Christensen: Slægtshistoriske Studier.
2. Adskillelsen af de 3 sogne: Historisk Årbog 1919.
3. Aalborg Bispearkiv.
4. Hassing Herreds tingbøger.
5. Thisted Bytings tingbøger.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy, Mors og Vester Hanherred 1987, side 79-93).